

BOSHLAG'ICH SINIF O'QITUVCHILARINI ILG'OR PEDAGOGIK TAJRIBA MAKTABLARI FAOLIYATINI O'RGANISH

Mirzayeva Nigora

CHDPU Tarix yunalishi 2- kurs talabasi

Annotasiya: Maqolada o'quv muassasalarda boshlang'ich ta'limni rivojlantirishda ilg'or pedagogik tajriba maktablari faoliyatini o'rganishning mazmun va mohiyati, ularning holati va takomillashtirish usullari k'rsatilgan

Kalit so'zlar: -Ilg'or, pedagogik tajriba, rasmiyatchilik, hududlar, tahlil qilish, chuqur yrganish, tajriba-sinov, shakl va usullar, malakalar, ishbilarmon, tuman-shahar, yetakchilar, dastur, rejalashtirish, faoliyat.

Keyingi paytlarda respublikada ilg'or pedagogik tajriba maktablarini rivojlantirishga katta e'tibor qaratilmukda. Biroq kuzatuv natijalari shuni ko'rsatadiki, ular rasmiyatchilik uchun emas, balki ushbu maktablar rahbarlari haqiqatdan xabardor bo'lgan joyda samarali va samarali bo'ladi. Ammo, afsuski, 70% dan ortig'i o'qitish bo'yicha mukammal maktablar yaratilgan rasmiy va harakatsiz va agar ular harakat qilsalar, ular kerakli ta'sirni bermaydilar. Chirchiq shahar va Bustonliq tumanidagi ayrim maktablarning boshlag'ich sinf ukituvchilari uchun ukitish bo'yicha mukammal bir nechta manzilini oldik va boshlang'ich sinf malakaoshirish kursdagi y'qituvchilar bilan suhbatda bo'ldik.

Suhbat davomida ma'lum bo'ldiki, boshlang'ich sinf o'qituvchilar ilg'or pedagogik tajriba maktabi haqida tuliq ma'lumotga ega emas. Yil davomida ularga hech kim tashrif buyurmagani, o'quvchilar ro'yxati bo'lsa-da, ularning nima bilan shug'ullanayotgani bilan kam qiziqganlar. Shunga o'xshash hodisalarni boshqa ko'plab hududlarda ham uchratish mumkin. Shu munosabat bilan bizning tajribalarimizdan quyidagi vazifalarni qo'ygan bular edik:

1. Ilg'or pedagogik tajriba maktablari faoliyatini chuqur o'rganish, ularni tahlil qilish, bu yo'nalishdagi tajriba-sinov ishlarining shakl va usullarini aniqlash: ilg'or pedagogika maktablarini tashkil etishning yanada namunaviy shakllarini ishlab chiqish, chunki tajriba ish ixtiyoriy asosda amalga oshiriladi.

2. Ilg'or pedagogik tajriba maktablarining boshlang'ich sinf o'qituvchilarining ishbilarmonlik malakalarini oshirish borasidagi ishlaridan samarali natijalar olish.

O'rganish jarayonida 15 nafar ilg'or maktablar yetakchilari, mazkur maktablarning 55 nafar o'quvchilari, maktab direktorlari, tuman/shahar metodistlari bilan s'yhbatlashdik. Biz Toshkent viloyatining ayrim maktablarini qamrab olishga harakat qildik. O'qituvchilar bilan suhbatda bo'lganda 11 nafari ozmi-ko'pmi muayyan ishlar bilan shug'ullangani aniq bo'ldi. Ilg'or pedagogik tajriba maktablarining ishga

kirishishdan avval ularni 36 soatlik dastur bo'yicha seminar tashkil etishsa ish o'z faoliyatini yanada samaraliroq ko'rsatadi. Seminar davomida va ilg'or pedagogik tajriba maktablarida biz quyidagi masalalarni tavsiya etishimiz kerak:

1. Hozirgi bosqichda ilg'or pedagogik tajriba maktabi ishining vazifasi va mazmuni.
2. Ilg'or pedagogik tajriba maktablari ishini rejalashtirish, dasturi va tashkil etish, ular ishining shakllari va usullari.
3. Qayta qurish va darsga ijodiy yondashishning mohiyati.
4. Boshlang'ich sinf o'quvchilarida mustaqillik ko'nikma va malakalarini shakllantirish, uy vazifasini bajarishning samarali shakli.
5. Sinfdan tashqari ishlarni tashkil etish va o'tkazish.
6. Vizualizatsiya va texnik ukitish vositalaridan foydalanish.

Seminar tinglovchilari Chirchiq shahridagi 13-17-son maktablarda bo'lib, ulardagi ilg'or pedagogik tajriba maktablari tizimi va ish shakllari bilan yaqindan tanishdilar, innovator o'qituvchilarning darslarida qatnashdilar. Seminar yakunida ilg'or pedagogik tajriba maktablari rahbarlari o'qituvchilar bilan mashg'ulotlar o'tkazish bo'yicha tajriba almashdilar. Tajriba o'tkazuvchilar tomonidan ishlab chiqilgan zarur maslahat va uslubiy tavsiyalar oldilar.

Boshlang'ich maktab o'qituvchilari uchun mahorat maktablari uchta asosiy yo'nalishda ishladi.

1. Boshlang'ich sinflarda dars samaradorligi.
2. Boshlang'ich sinflarda sinfdan tashqari ishlar.
3. Uzaytirilgan kun sharoitida uy vazifasini tashkil etish.

Har bir maktabda 10-15 nafar o'quvchi bo'lishi kerak. Maktablarning joylashuvi va barcha ukuvchilar uchun maktabdagi sharoitlarni ham nazarga olish kerak. Shuning uchun ukituvchilar o'zlarini qiziqtirgan u yoki bu muammuni hal qiladigan maktablarni tanlaydilar.

Maktabda darslar oyda bir marta o'tkazilardi. Talabalar darslarda qatnashdilar, birgalikda individual mavzular ishlab chiqdilar, fikr almashdilar, darsdan tashqari mashg'ulotlarda qatnashdilar, darsdan tashqari guruhlarda mustaqil mashg'ulotlarni ko'zatadilar, uy vazifalarini bajaradilar va hokazo.

Jumladan Chirchiq shahar №17 maktabda faoliyatni yaxshi tashkil etishi ma'lum buldi. Maktabda "Pedagogik tajribadagi a'lochilar maktabi" stendini ishlab chiqqan. Ularga quyidagi ma'lumotlar joylashtirildi:

1. Maktab rahbari tomonidan o'qituvchining faoliyati to'g'risida ma'lumoti.
2. Darslar va mavzular jadvali.
3. Ilg'or pedagogik tajriba maktabi to'g'risidagi nizom.
4. Talabalar ro'yxati va ularning ish joyi.

Qulay mehnat sharoitlarini yaratish uchun barcha chora-tadbirlarni ko'rayotgan mazkur maktab direktori ilg'or pedagogik tajriba maktablari ishini boshqaradi va nazorat qiladi. Shahar/tuman metodisti o'z tumanidagi har bir ta'lim maktabiga rahbarlik qiladi va amaliy yordam ko'rsatadi. Ilg'or pedagogik tajriba maktablari faoliyatini takomillashtirish bo'yicha o'tkazilgan tajriba-sinov ishlarida Toshkent viloyat pedagogik kadrlar malakasini oshirish instituti idorasi xodimlari faol ishtirok etdilar. O'quv yili davomida idora xodimlari ilg'or pedagogik tajriba maktablari yetakchilarining 9 ta sinfiga borib, tahlil qildilar.

Maktabga tashriflar davomida olingan natijalar shuni ko'rsatadiki, tajribaning bu shakli o'quvchilar e'tiborini safarbar qiladi, ularni faollashtiradi, o'qituvchining amaliy faoliyatida maqsimal yordam beradi. Shahar/tuman metodisti o'z tumanidagi har bir ta'lim maktabiga rahbarlik qiladi va amaliy yordam ko'rsatadi. Ilg'or pedagogik tajriba maktablari faoliyatini takomillashtirish bo'yicha o'tkazilgan tajriba-sinov ishlarida Toshkent viloyat pedagogik kadrlarni malakasini oshirish instituti xodimlari faol ishtirok etdilar.

Maktabga tashriflar davomida olingan natijalar shuni ko'rsatadiki, tajribaning bu shakli tinglovchining diqqatini jalb qiladi, ularni faollashtiradi, o'qituvchining amaliy faoliyatida maksimal yordam beradi. O'rganish jarayonida boshlang'ich sinf o'qituvchilarining ilg'or pedagogik tajribasi maktablari o'quv dasturiga kiritish uchun savollarning taxminiy ro'yxati ishlab chiqildi.

Dars samaradorligini oshirish muammolari bo'yicha savollar ro'yxati:

1 Sentyabr.

1. Ilg'or pedagogik tajriba maktablari ish rejasini muhokama qilish.
2. O'quv yili uchun dastur materiallarini rejalashtirish.
3. Darsga tayyorgarlik (amaliy ko'rsatish).

2. Oktyabr.

1. Muammoli dars. O'quvchilarni ona tili darslarida mashqlar bajarishda faollashtirish.

2. Mavzu bo'yicha matematika darslarini birgalikda ishlab chiqish: "4-sinfda matematikani o'qitishda nazariya va amaliyotning integratsiyalashuvi".

3. Noyabr.

1. Murakkab masalalarni yechish va o'quvchilarda masala tuzish qobiliyatini rivojlantirish.

2. Matematikadan masalalar yechishda mulohazalarni qabul qilish.

4. Dekabr.

1. Sinfdan tashqari o'qish darslarida o'quvchilarning o'qish bo'yicha bilimlarini hisobga olish.

2. Sinfdan tashqari o'qish uchun material tanlash.

5. Yanvar.

1. Tabiat tarixi darslarida individual ish.
2. Talabalarning ijodiy faoliyati ko'nikmalarini shakllantirish.

6. FEVRAL

1. O'qitish xarakteridagi darsni ishlab chiqish (amalda ko'rsatish bilan).
2. Ona tilidan yozma ishlarni tekshirish va baholash.

7. MART

1. Talabalarda nutqni rivojlantirish.
2. Darsda o'quvchilar bilan lug'at bilan ishlash (barcha fanlar bo'yicha).

8. APREL

1. Chizmachilik darslarida fanlararo aloqadorlik.
2. Darsda o'quvchilarni estetik tarbiyalash.

9. MAY

1. Tarbiyaviy ish natijalarini sarhisob qilish, natijani baholash.
2. Ilg'or pedagogik tajriba maktablari ishining natijalari.

Boshlang'ich sinf o'qituvchilarining ilg'or pedagogik tajribasi maktablari faoliyatini takomillashtirish bo'yicha tajriba ishlari, uning materiallari, ilmiy natijalari quyidagi xulosalar chiqarish imkunini beradi:

- ilg'or pedagogik tajriba maktabi boshlang'ich sinf o'qituvchilari malakasini oshirish tizimining asosiy qismlaridan biri hisoblanadi;

- maktab ma'muriyati tomunidan har bir darsning o'tkazilishi uchun qulay shart-sharoitlar yaratilishi zarur.

- viloyat va tuman metodik xizmati xodimlaridan o'z vaqtida yordam ko'rsatish;

- ilg'or pedagogik tajriba maktablarining hurmatli rahbarlarini nafaqat ma'naviy, balki moddiy jihatdan ham rag'batlantirish, chunki har bir rahbar juda ko'p harakat qiladi, darslarga tayyorgarlik ko'rish uchun ko'p vaqt sarflaydi.

O'rganish shuni ko'rsatdiki, maktab va tumanlar miqyosida olib borilayotgan metodik ishlar boshlang'ich sinf o'qituvchilari malakasini oshirishda katta imkoniyatlarga ega.

Adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022 yil 11 maydagi PF-134-sonli "2022-2026 yillarda xalq ta'limini rivojlantirish bo'yicha Milliy dasturni tasdiqlash to'g'risida"gi Farmoni.// www.ziynet.uz
2. Hasanboyev J. va boshq. Pedagogika fanidan izohli lug'at. – T.: "Fan va texnologiya". 2009. -447 b.
3. Jabborova, O. M., Umarova, Z. Karimjonov A. Darslik Metodikai ta'limi fanni Tarbiya. "Ishonch-hamkor" 2022.
4. Karimjonov A., Karimjonova D.A. "O'quv muassasalarida me'yoriy hujjatlarni yuritish" Toshkent "FIRDAVS" 2020
5. Karimjonov A., Karimjonova D.A. "Bozy va inkishofi nutq" dar ta'limi savod. Toshkent. "Ishonch-hamkor" 2021.
6. Karimjonov A., Ochilov F. Boshlang'ich sinflarda ta'lim-tarbiya muammolari. Toshkent "Ishonch-hamkor" 2021.